

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระบวนพยุหยาตรา. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๕.

กระบวนพยุหยาตราชลมารค. กรุงเทพฯ: กองทัพเรือ, ๒๕๔๐.

กระบวนพยุหยาตรา: ประวัติและพระราชพิธี. กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, ๒๕๓๑.

กษัตริย์-เกษตร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภาษิต, ๒๕๒๓.

กระแสพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. ธนบุรี: กรุงเทพมหานครพิมพ์, ม.ป.ป.

เกนหลง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. *ทำเป็นธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิกตเวทิน, ๒๕๔๒.

เกนหลง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. *บันทึก เป็น อยู่ คือ*. กรุงเทพฯ: เมจิกโปรดักชั่นส์, ๒๕๓๕.

เกษียร เตชะพีระ. บทวิจารณ์การสร้าง “ความเป็นไทย” กระแสหลัก และ “ความจริง” ที่ “ความเป็นไทย” สร้าง (The Construction of Mainstream Thought on “Thainess” and the “Truth” Constructed by “Thainess”) โดย รศ. สายชล สัตยานุรักษ์. *ฟ้าเดียวกัน* ๓, ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๔๘): ๖๘-๘๑.

เกษียร เตชะพีระ. พินิจข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ. *มติชนรายวัน* (๑๙ พ.ค. ๒๕๔๙): ๖.

เกษียร เตชะพีระ. พินิจข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ. *มติชนรายวัน* (๒๖ พ.ค. ๒๕๔๙): ๖.

กองบรรณาธิการ (แปลและสรุปความ). *ชนพวกรู้ในแดนตน*. *ฟ้าเดียวกัน* ๑, ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๔๖): ๙๐-๙๔.

ข่าวในพระราชสำนัก, วันพฤหัสบดีที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๖.

ข่าวในพระราชสำนัก, ๑๑ มีนาคม ๒๕๑๒.

เคล็ดลับ ๑, ๑๔ (๙ ธันวาคม ๒๕๒๖): ๑๑-๑๙.

ความเป็นมาของมูลนิธิสายใจไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (ออนไลน์)

<http://www.kanchanapisek.or.th/kp4/index.html>

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. *ธรรมแห่งอริยะ*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า ๒๐๐๐, ๒๕๔๘.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. บรรณาธิการ. *ลักษณะไทย* (เล่ม ๑ ภูมิหลัง). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕.

แดน สารีกา. เปลือยภูพาน: เจาะเวลาหาอดีต จาก “เรื่องราวของ ลุง-ลุง” ถึง “สาวภูพานสะอื้น” และ “..พบกันที่สนามหลวง”. *บ้านไม่รู้โรย* ๒, ๑ (ก.พ. ๒๕๒๙): ๒๙-๔๖.

คำแถลงการณ์ ฉบับที่ ๑. *ราชกิจจานุเบกษา*. ฉบับพิเศษ ตอนที่ ๗๑ เล่ม ๖๘ (๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๔): ๑.

โครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการตามพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘.

โครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการตามพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๐.

โครงการและกิจกรรมร่วมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐. (ออนไลน์)

http://www.thaisnews.com/prdnews/king_80/project/05.htm

ชนิดา ชิตบัณฑิตย์. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: การสถาปนาพระราชอำนาจนำ (พ.ศ. ๒๔๙๔-๒๕๔๖). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

ชนิดา ชิตบัณฑิตย์. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: การสถาปนาพระราชอำนาจนำใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๕๐.

ชายเดี่ยว พัฒนาสุวรรณ. พระกำลังแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๑.

ถึงชาวฟ้าจากข้าชาวดิน: รายละเอียดคดีประวัติศาสตร์หมื่นพระบรมเดชาอนุภาพ. กรุงเทพฯ: แนวร่วม นักกฎหมายเพื่อประชาชนและกลุ่มนักศึกษากฎหมายรุ่นใหม่, ๒๕๑๘.

ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา. ทศพิชราชธรรม. กรุงเทพฯ: บริษัทต้นอ้อ จำกัด, ๒๕๓๕.

ธงทอง จันทรางศุ. พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

ทักษ์ เฉลิมเกียรติ. การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๘.

บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, กอง. ดชด. สดุดี ๑๐๐ ปี สมเด็จพระเจ้า. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, กอง. ๔๐ ปี ดชด. ๖ พฤษภาคม ๒๕๓๖. มปท., ๒๕๓๖.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๕/๒๕๐๐ วันพุธที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๐๐.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๕/๒๕๐๑ วันจันทร์ที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๐๑.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๑/๒๕๐๒ วันพุธที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๐๒.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๒/๒๕๐๒ วันพุธที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๐๒.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๔/๒๕๐๒ วันพุธที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๐๒.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๖/๒๕๐๒ วันพุธที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๐๒.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๘/ ๒๕๐๒ วันอังคารที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๒.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๙/๒๕๐๒ วันอังคารที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๐๒.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๕๒/๒๕๐๒ วันอังคารที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๒.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๕๕/๒๕๐๒ วันอังคารที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๐๒.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๒/๒๕๐๔ วันอังคารที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๐๔.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๓/๒๕๐๔ วันอังคารที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๐๔.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๗/๒๕๐๕ วันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๐/๒๕๐๕ วันอังคารที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๐๕.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๑/๒๕๐๕ (พิเศษ) วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๐๕.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๒/๒๕๐๕ วันอังคารที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๐๕.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๔/๒๕๐๕ วันอังคารที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๐๕.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๕/๒๕๐๕ วันอังคารที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๐๕.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๘/๒๕๐๕ วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๐๕.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๘/๒๕๑๒ วันอังคารที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๑๒.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑๘/๒๕๑๓ วันอังคารที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๓.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๑/๒๕๑๓ วันอังคารที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๑๓.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑๗/๒๕๑๔ วันอังคารที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๔.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๑/๒๕๑๔ วันอังคารที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๔.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๒/๒๕๑๔ วันอังคารที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๑๔.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๓/๒๕๑๔ วันอังคารที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๑๔.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๔/๒๕๑๔ วันจันทร์ที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๑๔.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๕/๒๕๑๔ วันอังคารที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๑๔.

บันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑๘/๒๕๒๕ วันอังคารที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๕.

บางพึ้ง (นามแฝง). เสด็จเยี่ยมค่าย 'แยงกี'. *สยามนิกรวันจันทร์* (๑๘ มิถุนายน ๒๕๐๕): ๖-๗, ๑๐.

เบเนดิก แอนเดอร์สัน. บ้านเมืองของเราลงแดง: แง่มุมทางสังคมและวัฒนธรรมของรัฐประหาร ๖ ตุลาคม. ใน *ชาตวิทย์ เกษตรศิริ และธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ (บรรณาธิการ), จาก ๑๔ ถึง ๖ ตุลา*, หน้า ๙๗-๑๖๒. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๕๔.

ป. พิศนาคะ. *พระราชจริยาวัตรของ ร.๙*. พระนคร: ธาธา, ๒๕๐๑.

ประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง สร้างและจำหน่ายตราไปรษณียากรชุดโครงการที่ดำเนินการตามพระราชดำริ. *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๐๑ ตอนที่ ๖๘ (๒๙ พฤษภาคม ๒๕๒๗): ๑๕๗๔. (ราชกิจจานุเบกษาทั้งหมดที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นำมาจากเว็บไซต์ <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/RKJ/announce/search.jsp>)

ประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง สร้างและจำหน่ายตราไปรษณียากรที่ระลึกมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ (ชุด ๑). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๐๔ ตอนที่ ๒๖๔ (๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๐): ๘๕๓๖-๘๕๓๗.

ประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง สร้างและจำหน่ายตราไปรษณียากรที่ระลึกมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ (ชุด ๒). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๐๔ ตอนที่ ๒๖๑ (๑๗ ธันวาคม ๒๕๓๐): ๘๔๗๕-๘๔๗๘.

ประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง สร้างและจำหน่ายตราไปรษณียากรที่ระลึกมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ (ชุด ๓). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๐๔ ตอนที่ ๒๖๔ (๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๐): ๘๕๓๘-๘๕๔๑.

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องตั้งกองตำราจักษุวิชาชายแดน. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม ๗๑ ตอนที่ ๔๔ (๑๓ กรกฎาคม ๒๔๙๗): ๑๕๓๙-๑๕๔๐.

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องตั้งกองตำราจักษุวิชาดินแดน. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม ๗๑ ตอนที่ ๔๔ (๑๓ กรกฎาคม ๒๔๙๗): ๑๕๔๑-๑๕๔๖.

- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องตั้งกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๗๒ ตอนที่ ๒ (๔ มกราคม ๒๔๙๘): ๑๐-๑๓.
- ประกาศพระบรมราชโองการตั้งผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร. ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ). เล่ม ๗๔ ตอนที่ ๗๖ (๑๖ กันยายน ๒๕๐๐): ๑.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ: การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชน ก่อน ๑๔ ตุลาคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.
- ประชา สุจริตธรรม. เหตุเกิดที่นาแก. กรุงเทพฯ: พัทธมิตรประชา, ๒๕๑๙.
- ประชาธิปไตย, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๐๕.
- ประชาธิปไตย, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๐๕.
- ประชาธิปไตย, ๑๘ มิถุนายน ๒๕๐๕.
- ประชาธิปไตย, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๑๒.
- ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๑ ปีพุทธศักราช ๒๔๙๑-๒๕๐๒. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ วันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕) กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙.
- ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๒ ปีพุทธศักราช ๒๕๐๓-๒๕๐๗. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ วันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕) กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙.
- ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๓ ปีพุทธศักราช ๒๕๐๘-๒๕๑๒. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ วันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕) กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙.
- ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๔ ปีพุทธศักราช ๒๕๑๓-๒๕๑๗. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ วันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕) กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙.
- ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๕ ปีพุทธศักราช ๒๕๑๘-๒๕๒๐. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ วันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕) กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙.
- ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๑๑ จนถึงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๒. พระนคร: สำนักพระราชวัง, ๒๕๑๓.
- ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๑๓ จนถึงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๔. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชวัง, ๒๕๑๔.
- ประยูร ลิทธิพันธ์. วังเจ้า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บุญประกอบ, ๒๕๒๑.
- ประเสริฐ ปัทมสุคนธ์. รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (๒๔๗๕-๒๕๑๗). กรุงเทพฯ: รัฐกิจเสรี, ๒๕๑๗.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์. เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ซิลค์
เวอร์ม, ๒๕๔๖.

พระบรมราชาบาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา
๒๕๐๒ วันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๓," ใน ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราชาบาท ที่
พระราชทานในโอกาสต่างๆ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๘ - ๒๕๐๘, หน้า ๙๕-๙๖. (ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระราชทานเพลิงศพ นายจ่านทรราชกิจ (จรัญ
บุญรัตพันธุ์) ม.ป.ช., ม.ว.ม., ท.จ.ว. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส
วันที่ ๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๖.

พระบรมราชาบาทในวันกองทัพก เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๙๙. ใน กระแสพระราชดำรัสและพระ
บรมราชาบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, หน้า ๒๔-๒๕. (ม.ป.ท.,
ม.ป.ป.)

พระบรมราชาบาท พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน.
ธนบุรี: กรุงเทพการพิมพ์, ม.ป.ป.

พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พระนคร: สโมสรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย,
ไทย, ๒๕๑๔.

พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๑๒-กันยายน ๒๕๑๓. พระนคร: สำนักราชเลขาธิการ,
๒๕๑๓.

พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๑๓-กันยายน ๒๕๑๔. พระนคร: สำนักราชเลขาธิการ,
๒๕๑๔.

พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๑๔-กันยายน ๒๕๑๕. พระนคร: สำนักราชเลขาธิการ,
๒๕๑๕.

พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๑๕-กันยายน ๒๕๑๖. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ,
๒๕๑๖.

พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๑๖-กันยายน ๒๕๑๗. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ,
๒๕๑๗.

พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๑๗-กันยายน ๒๕๑๘. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ,
๒๕๑๘.

พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๑๘-กันยายน ๒๕๑๙. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ,
๒๕๑๙.

พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๑๙-กันยายน ๒๕๒๐. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ,
๒๕๒๐.

พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๒๐-กันยายน ๒๕๒๑. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ,
๒๕๒๑.

พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๒๑-กันยายน ๒๕๒๒. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ,
๒๕๒๒.

พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๒๒-กันยายน ๒๕๒๓ กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ,
๒๕๒๓.

- พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๒๓-กันยายน ๒๕๒๔. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชพิธีการ,
๒๕๒๔.
- พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๒๔-กันยายน ๒๕๒๕. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชพิธีการ,
๒๕๒๕.
- พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๒๕-กันยายน ๒๕๒๖. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชพิธีการ,
๒๕๒๖.
- พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๒๖-กันยายน ๒๕๒๗. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชพิธีการ,
๒๕๒๗.
- พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๒๗-กันยายน ๒๕๒๘. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชพิธีการ,
๒๕๒๘.
- พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๒๘-กันยายน ๒๕๒๙. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชพิธีการ,
๒๕๒๙.
- พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๒๙-กันยายน ๒๕๓๐. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชพิธีการ,
๒๕๓๐.
- พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์. "พิทักษ์โลกเสรี: คำอธิบายและการจัดการความจริงในการดำเนินนโยบาย
ต่างประเทศของไทยในกรณีสงครามเวียดนาม. (รายงานการวิจัยในโครงการ การจัดการ
ความจริงในสังคมไทย), สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๗.
- พิทยลาภพฤฒิยากร, พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. เจ็ดรอบอายุกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร. พระนคร:
โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์, ๒๕๑๒.
- พิทยลาภพฤฒิยากร, พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. The Old Siamese Conception of the Monarchy.
ใน ชุมนุมพระนิพนธ์ของพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ท่าพระจันทร์, ๒๕๑๗), หน้า ๘๘-๑๑๓.
- ไพโรจน์ ชัยนาม. คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ (โดยสังเขป) เล่ม ๒ กฎหมาย
รัฐธรรมนูญของประเทศไทย ตอนที่ ๑. พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, ๒๔๙๕.
- ภิศเดช รัชสี, ม.จ. พระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ ๑๑, ๓ (กรกฎาคม
๒๕๑๔): ๓๑๔-๓๒๔.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๒๔. ใน โครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, หน้า ๑๙๑-๑๙๕. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง, ๒๕๒๖.
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๘ ตอนที่ ๑๐๑ (๕ ธันวาคม ๒๕๐๔): ๒๔๓๙.
- ราชกิจจานุเบกษานับจดหมายเหตุ พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส พระราชพิธีบรมราชาภิเษก และ
พระราชพิธีเฉลิมพระราชมนเทียรพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชสยามินท
ราธิราช พ.ศ. ๒๔๙๓. พระนคร: กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๔๙๓.
- รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๗/๒๔๙๙ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ กันยายน
๒๔๙๙. อ้างถึงใน สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. "ความเป็นมาของคำว่า 'นาถ' ใน
'พระบรมราชินีนาถ'. ฟ้าเดียวกัน ๓, ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๔๘): ๙๔-๑๐๖.
- লেখা যুয়েনওয়ায়স্তুতিইনহলংগন্ধট্রিয়ঁনঁকঁপঁনানাথীলোক্যকয়ঁং (অনলাইন)
<http://tnews.teenee.com/politic/2265.html>

วสิษฐ เดชกุญชร. *รอยพระยุคลบาท*. กรุงเทพฯ: มติชน, ๒๕๔๕.

วัฒน์ วรลยางกูร. *ท้าวสุทนต์หรือตากอากาศกลางสนามรบ* ๒๘. *บ้านไม่รู้โรย* ๒, ๑ (ก.พ. ๒๕๒๙): ๔๗-๕๗.

ศรีวิสารวาจา, พระยา. *พระมหากษัตริย์ในประเทศไทย*. (พิมพ์เพื่อบรรณาการในงานพระราชทานเพลิงศพ นาวาเอก พระยาพิทักษ์ชลหาญ ร.น. (พิน สิริสาริบุตร) ณ เมรุวัดประยุรวงศาวาส ธนบุรี วันจันทร์ที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๔๗) พระนคร: โรงพิมพ์ตีรณสาร, ๒๕๔๗.

สงบ สุริยรินทร์. *พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช*. พระนคร: สุริยรินทร์, ๒๕๐๗.

เสด็จประพาสต้นในรัชกาลที่ ๕. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๘.

เสด็จเยี่ยมราษฎร. กรุงเทพฯ: งานประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สำนักพระราชวัง, ๒๕๓๒.

สมบัติ จำปาเงิน. *พระพุทธนวราชบพิตร*. ใน *กรุงเทพฯ เมื่อ ๒๐๐ ปี*, หน้า ๑๙-๒๗. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๒๕.

สมลักษณ์ โดสกุล. *พระมหากษัตริย์คุณต่อประชาชน*. ใน *พระมหากษัตริย์คุณต่อประชาชนและพระราชกรณียกิจใน ๒๕ ปี*, หน้า ๑-๑๐๔. พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๔.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. '7 สิงหาคม' (2508) ไม่น่าจะใช้ 'วันเสียดังแดง' (8 สิงหาคม ต่างหาก!). กระดานข่าวมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน, ๗-๘ สิงหาคม ๒๕๔๗ (ออนไลน์) www.midnightuniv.org

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *กรณีหยุด แสงอุทัย ถูกกล่าวหาว่าหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ* ๒๕๔๙. ๑๓ กันยายน ๒๕๔๙. (ออนไลน์) <http://somsakj.blogspot.com>

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *ความเป็นมาของคำว่า 'นาถ' ใน 'พระบรมราชินีนาถ'*. *ฟ้าเดียวกัน* ๓, ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๔๘): ๙๔-๑๐๖.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *ความหมายและความเป็นมาของ "ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข"*. กระดานข่าวมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน. (ออนไลน์) www.midnightuniv.org

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *บางด้านของระบอบสฤษดิ์: ปัญหาป่วย, การประหารชีวิตครอง และสฤษดิ์กราบบังคมทูลวิเคราะห์ลักษณะพิเศษของภาคอีสานที่เป็นสาเหตุขบวนการคอมมิวนิสต์และ 'แยกดินแดน'*. *มติชนสุดสัปดาห์* ๒๖, ๑๓๒๕ (๖-๑๒ ม.ค. ๒๕๔๙): ๒๘.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ๖ ตุลาว่าลิค, ๒๕๔๔

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *บันทึกการสมมนาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพในสังคมไทย (จัดโดยมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน, สมาคมนักข่าวและหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย) [ไฟล์เสียงอิเล็กทรอนิกส์]*. ๒๒ เมษายน ๒๕๔๙.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *ประวัติ พคท. โดย พคท. ฟ้าเดียวกัน*. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๔๖):

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *พระบรมราชโองการในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตจุฬา ปีการศึกษา ๒๕๐๒ วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๐๓*. กระดานข่าวฟ้าเดียวกัน, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐. (ออนไลน์) www.sameskybooks.org

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *The King and I: รายงานการเข้าเฝ้าของทูตอังกฤษ ปี ๒๕๐๐ ในหลวงทรงมีพระราชดำรัสถึงการเมืองไทย*. กระดานข่าวมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน, ๖ ตุลาคม ๒๕๔๘. (ออนไลน์) www.midnightuniv.org

สมุดแผนภูมิและแผนที่สถิติแสดงจำนวนและการกระจายของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๒๙. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี,
๒๕๓๐.

สมุดภาพโครงการตามพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี,
๒๕๒๕.

สยามนิกร, ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๐๕.

สยามนิกร, ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๐๕.

สยามนิกร, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๐๕.

สยามนิกร, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๐๕.

สยามนิกร, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๐๕.

สยามนิกร, ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๐๕.

สยามนิกร, ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๐๕.

สยามนิกร, ๒ มิถุนายน ๒๕๐๕.

สยามนิกร, ๓ มิถุนายน ๒๕๐๕.

สยามนิกร, ๖ มิถุนายน ๒๕๐๕.

สยามนิกร, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๐๕.

สยามนิกร, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๐๕.

สยามนิกร, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๐๗.

สยามนิกร, ๑๐ สิงหาคม ๒๕๐๘.

สยามนิกร, ๘ ธันวาคม ๒๕๑๐.

สยามนิกร, ๑๙ มกราคม ๒๕๑๑.

สยามนิกร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๑๑.

สยามนิกร, ๒๘ มกราคม ๒๕๑๒.

สยามนิกร, ๒๘ มีนาคม ๒๕๑๒.

สยามรัฐ, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๑๒.

สหบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ:
สำนักหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กรมวิทยาศาสตร์บริการ
กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, ๒๕๔๙.

สายใจไทยฉบับพิเศษ (จัดพิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา
เจ้าฟ้ามหาดจักรีสรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ
๓ รอบ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใจไทย, ๒๕๓๔.

สุทธชัย ยัมประเสริฐ. *แผนชิงชาติไทย*. กรุงเทพฯ: สมาพันธ์, ๒๕๓๔.

สุนทรী อาสะไวย์. *จักรวรรดิวัตรในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. เอกสารวิจัย สถาบันไทยคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

สุนทรী อาสะไวย์ และวารุณี โอสธารมย์. *กระบวนพยุหยาตราขลมารค*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.

- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๒๙/๓๘ การรับสนองพระบรมราชโองการเกี่ยวกับการพระราชพิธี รัฐพิธี และการเสด็จพระราชดำเนิน (พ.ศ. ๒๔๙๔).
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๖ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสหัวหิน (พ.ศ. ๒๔๙๓)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๑๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบรมราชินีเสด็จประพาสผ่านจังหวัด (พ.ศ. ๒๔๙๕)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๑๓ เสด็จทอดพระเนตรพิธีเจ้าเซ็น (พ.ศ. ๒๔๙๖).
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๑๔ การรับเสด็จพระราชดำเนินประพาสลำน้ำเจ้าพระยา (พ.ศ. ๒๔๙๖).
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๑๕ เสด็จพระราชดำเนินวัดอนงคาราม (พ.ศ. ๒๔๙๖).
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๑๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรมที่พระราชวังไกลกังวล หัวหิน (พ.ศ. ๒๔๙๖).
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๑๘ เสด็จฯ ตรวจพลสวนสนามของกองเรือฝึกภาครวม (พ.ศ. ๒๔๙๗).
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๑๙ กำหนดการเสด็จพระราชดำเนินประพาสจังหวัดชลบุรี (พ.ศ. ๒๔๙๗).
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๒๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จจอยุทธยา (พ.ศ. ๒๔๙๗).
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๒๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรมที่พระราชวังไกลกังวล หัวหิน (พ.ศ. ๒๔๙๗).
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๒๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐาน ณ พระราชวังไกลกังวลหัวหิน และการเสด็จเข้าสู่จังหวัดพระนครในรัฐพิธีต่างๆ บางโอกาสจนถึงเวลาเสด็จกลับ (พ.ศ. ๒๔๙๘).
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑/๓๕ เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐาน (พ.ศ. ๒๕๐๐).
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑.๓/๔ เสด็จเยี่ยมราษฎรภาคอีสาน.
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑.๓/๖ เสด็จฯ จังหวัดชัยนาท, สิงห์บุรี, อ่างทอง และนครศรีอยุธยา (พ.ศ. ๒๔๙๘)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑.๓/๙ การเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรในท้องที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดอุบลฯ สังกัดนางปิ่นแก้ว คอนสิงห์) (พ.ศ. ๒๔๙๘-๒๔๙๙)

- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑.๓/๑๐ การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พ.ศ. ๒๔๙๘-๒๔๙๙)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑.๓/๑๑ เสด็จ จังหวัดสุพรรณบุรี (พ.ศ. ๒๔๙๘-๒๔๙๙)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑.๓/๑๓ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรจังหวัดต่างๆ ภาคเหนือ (พ.ศ. ๒๔๙๘-๒๕๐๑)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑.๓/๒๒ ผู้ติดตามในกระบวนเสด็จฯ (พ.ศ. ๒๕๐๑)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑.๓/๒๗ ที่พักราชบริหารในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๐๒)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑.๔/๑ การขอพระราชทานภายนต์ส่วนพระองค์ไปฉาย (พ.ศ. ๒๔๙๙)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑.๔/๔ พระราชทานภายนต์ส่วนพระองค์ไปฉายเก็บเงินบำรุงกิจการสาธารณะของจังหวัด (เวียดนาม, อินโดนีเซีย และพม่า) (พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๐๔)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑.๔/๗ ขอความร่วมมือในการฉายภายนต์ส่วนพระองค์พระราชทานรายได้ช่วยสวัสดิการทหารและตำรวจชายแดน (พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๐๖)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๒/๑๐ พระกฐินหลวง (พ.ศ. ๒๔๙๒)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๒/๑๖ การพระราชทานผ้าพระกฐิน (พ.ศ. ๒๔๙๓)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๒/๒๒ พระกฐินพระราชทาน (๒๔๙๔-๒๔๙๗)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๒/๓๖ พระกฐินหลวงเสด็จพระราชดำเนิน (พ.ศ. ๒๔๙๖)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๒/๓๙ เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานผ้าพระกฐิน จังหวัดนครปฐม (พ.ศ. ๒๔๙๗)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๒/๔๙ พระกฐินหลวงเสด็จพระราชดำเนินและพระราชทาน (พ.ศ. ๒๔๙๘)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๒/๕๐ พระกฐินหลวงเสด็จพระราชดำเนินและพระราชทาน (พ.ศ. ๒๔๙๙)
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๒/๖๔ พระกฐินหลวงพระราชทาน (พ.ศ. ๒๕๐๐).
- สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๒/๖๖ พระกฐินพระราชดำเนินและพระราชทาน (พ.ศ. ๒๕๐๒)

สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี. (๓) สร. ๐๒๐๑.๒.๑.๔๔/๒๘. บทความ
เรื่อง อำนาจและความรับผิดชอบในระบอบประชาธิปไตยเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของ
พระมหากษัตริย์ (๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๙)

สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี. (๓) สร. ๐๒๐๑.๖๕/๓ นายกรัฐมนตรีพม่า
เชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพม่า (๑๔ มี.ค.-๒๐ ก.ย. ๒๔๙๘)

สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี. (๓) สร. ๐๒๐๑.๖๕/๔ การเสด็จพระราช
ดำเนินประพาสภายในประเทศ (๒๔ มี.ค. ๒๔๙๘-๒๑ ก.พ. ๒๕๐๑)

หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๗๕-๒๔๙๕. พระนคร: ชูสิน, ๒๔๙๕.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๐/๒๔๙๓ วันจันทร์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๔๙๓.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๔/๒๔๙๓ วันจันทร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๔๙๓.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๖/๒๔๙๓ วันจันทร์ที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๔๙๓.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๖๐/๒๔๙๓ วันพุธที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๙๓.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑๓/๒๔๙๖ วันจันทร์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๖.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๕/๒๔๙๖ วันพุธที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๔๙๖.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๖/๒๔๙๖ วันจันทร์ที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๔๙๖.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๘๑/๒๔๙๖ วันจันทร์ที่ ๒๘ กันยายน ๒๔๙๖

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑/๒๔๙๗ วันจันทร์ที่ ๔ มกราคม ๒๔๙๗.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๒/๒๔๙๘ วันจันทร์ที่ ๒๑ มีนาคม ๒๔๙๘.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๓/๒๔๙๘ วันพุธที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๙๘.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๕/๒๔๙๘ วันพุธที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๔๙๘.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๗/๒๔๙๘ วันพุธที่ ๗ กันยายน ๒๔๙๘.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๘/๒๔๙๘ วันอังคารที่ ๒๐ กันยายน ๒๔๙๘.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๕๐/๒๔๙๘ วันพุธที่ ๒๘ กันยายน ๒๔๙๘.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๕๑/๒๔๙๘ วันพุธที่ ๕ ตุลาคม ๒๔๙๘.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๕๕/๒๔๙๘ วันพุธที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๔๙๘.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๕๘/๒๔๙๘ วันพุธที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๔๙๘.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๖๑/๒๔๙๘ วันจันทร์ที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๘.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๖/๒๔๙๙ วันพุธที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๙๙.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๘/๒๔๙๙ วันพุธที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๙๙.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๒/๒๔๙๙ วันพุธที่ ๑๒ กันยายน ๒๔๙๙.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๓/๒๔๙๙ วันจันทร์ที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๙๙.

หัวข้องานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๖/๒๕๐๐ วันพุธที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐.

ภาษาอังกฤษ

- Bangkok Post*, 17 November 1955.
- Baradat, Leon P. *Political Ideologies: Their Origins and Impact*. New Jersey: Prentice-Hall, 1991.
- Bowie, Katherine. *Rituals of National Loyalty: An Anthropology of the State and the Village Scout Movement in Thailand*. New York: Columbia University Press, 1997.
- Fineman, Daniel. *A Special Relationship: The United States and Military Government in Thailand, 1947-1958*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 1997.
- Handley, Paul. *The King Never Smiles: A Biography of Thailand's Bhumibol Adulyadej*. New Haven: Yale University Press, 2006.
- Hobsbawm, Eric. Introduction: Inventing Tradition. In Eric Hobsbawm and Terence Ranger (eds.), *The Invention of Tradition*, pp. 1-14. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Human Development Lifetime Achievement Award His Majesty King Bhumibol Adulyadej of Thailand 26 May 2006. (Online Source)
http://www.undp.or.th/download/King_leaflet_EN.pdf
- Illustrated Handbook of Projects Undertaken Through Royal Initiative*. Bangkok: The Committee for the Rattanakosin Bicentennial Celebration, 1982.
- Kobkua Suwannathat-Pian. *Kings, Country and Constitutions: Thailand's Political Development 1932-2000*. London and New York: RoutledgeCurzon, 2003.
- Kobkua Suwannathat-Pian. *Thailand's Durable Premier: Phibun through Three Decades 1932-1957*. New York: Oxford University Press, 1995.
- Kobkua Suwannathat-Pian. The Monarchy and Constitutional Change since 1972. In Duncan McCargo (ed.), *Reforming Thai Politics*, pp. 57-71. Copenhagen: NIAS Publishing, 2002.
- Lobe, Thomas. and Morell, David. Thailand's Border Patrol Police: Paramilitary Political Power. In Louis A. Zurcher and Bwyn Harries Jenkins (eds.), *Supplemental Military Forces: Reserves, Militias, Auxiliaries*, pp. 153-178. Beverly Hill & London: Sage, 1978.
- McCargo, Duncan. Network Monarchy and Legitimacy Crises in Thailand. *The Pacific Review* 18, 4(December 2005): 499-519.
- McCargo, Duncan. Thaksin and the Resurgence of Violence in the Thai South: Network Monarchy Strikes Back? *Critical Asian Studies* 38, 1 (2006): 39-71.
- Race, Jeffrey. The War in Northern Thailand. *Modern Asian Studies*. 8, 1 (1974): 85-112.
- Royal Address of His Majesty the King at the Gala Dinner of the Rotary Club of Bangkok under Royal Patronage on Thursday 27th February 1969 at Hotel Siam Continental.

ใน ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ตั้งแต่เดือน
ธันวาคม ๒๕๑๑ จนถึงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๒, หน้า ๕๕-๖๐. ม.ป.ท., ๒๕๑๓.

The Nation, 23 November 2006.

Thongchai Winichakul. *Siam Mapped: A History of the Geo-Body of A Nation*. Chiang Mai:
Silkworm Books, 2004.

Wilson, David A. *Politics in Thailand*. Ithaca: Cornell University Press, 1962.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บัญชีรายละเอียดเงินค่าใช้จ่ายในการรับเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดภาคกลาง

กันยายน - ตุลาคม ๒๕๕๘^๑

ที่	จังหวัด	ค่า ปรับปรุง ตกแต่ง สถานที่	ค่าทำท่า เทียบเรือ พระที่นั่ง	ค่าเครื่อง ต้นและ อาหารผู้ โดยเสด็จ	ค่า ยานพาหนะ น้ำมัน เชื้อเพลิง และ เบ็ดเตล็ด	รวมเงิน	หมายเหตุ
๑.	สุพรรณบุรี	๑๕,๐๐๐	๔,๐๐๐	๔๕,๙๐๐	๕,๑๐๐	๗๐,๐๐๐	
๒.	อ่างทอง	๒,๐๐๐	๙,๐๐๐	๕,๕๐๐	๓,๕๐๐	๒๐,๐๐๐	
๓.	พระนครศรีอยุธยา	๕,๒๐๐	๗,๘๐๐	๕,๐๐๐	๒,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	
๔.	นครปฐม	๒,๐๐๐	-	๕,๒๕๐	๑,๕๐๐	๘,๗๕๐	
๕.	สิงห์บุรี	๖,๐๐๐	๔,๐๐๐	๒๐๐	-	๑๐,๒๐๐	
๖.	สระบุรี	๗,๐๐๐	-	๑,๐๐๐	๒,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	
๗.	กรมชลประทาน					๕๐,๐๐๐	เป็นค่า พาหนะ เดินทาง เจ้าหน้าที่ น้ำมัน เชื้อเพลิง และ ค่าอาหาร เลี้ยงดูผู้ ตามเสด็จ
๘.	ชัยนาท	๑๑,๕๐๐	-	๒๐๐	-	๑๑,๗๐๐	
๙.	เลขานุการ คณะกรรมการ อนุสรณ์ดอน เจดีย์					๑๖,๐๐๐	
๑๐.	นครนายก					๓๑,๒๐๐	

^๑สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (สจช.), (๓) สร.๐๒๐๑.๖๕/๔ การเสด็จพระราชดำเนินประพาส
ภายในประเทศ (๒๔ มี.ค. ๒๕๕๘ - ๒๑ ก.พ. ๒๕๐๑)

ที่	จังหวัด	ค่า ปรับปรุง ตกแต่ง สถานที่	ค่าทำท่า เทียบเรือ พระที่นั่ง	ค่าเครื่อง ต้นและ อาหารผู้ โดยสาร	ค่า ยานพาหนะ น้ำมัน เชื้อเพลิง และ เบ็ดเตล็ด	รวมเงิน	หมายเหตุ
๑๑.	<u>ส่วนกลาง</u> สำรองจ่ายทาง ส่วนกลาง					๑๒,๑๕๐	
	รวม	๔๘,๗๐๐	๒๔,๘๐๐	๖๓,๐๕๐	๑๔,๑๐๐	๒๖๐,๐๐๐	

ภาคผนวก ข

บัญชีประมาณค่าใช้จ่ายในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรจังหวัดต่าง ๆ
ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ ๒-๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘^๖

ลำดับ	ค่าใช้จ่ายของ	รายการ	จำนวนเงิน	รวมเงิน	หมายเหตุ
๑.	ภาค ๓	ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	
๒.	จังหวัด นครราชสีมา	ค่าปรับปรุงสถานที่ที่จะเสด็จไป ประทับให้ราษฎรเฝ้าฯ	๕๓,๐๐๐	๒๒๓,๐๐๐	
		ค่าปรับปรุงที่ประทับแรม	๘๕,๐๐๐		
		ค่าอาหาร	๖๕,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๒๐,๐๐๐		
๓.	จังหวัดชัยภูมิ	ค่าปรับปรุงสถานที่ที่เสด็จไปประทับ ให้ราษฎรเฝ้าฯ	๖,๐๐๐	๔๔,๐๐๐	
		ค่าปรับปรุงศาลากลางจังหวัด	๒๐,๐๐๐		
		ค่าอาหาร	๑๒,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๖,๐๐๐		
๔.	จังหวัดบุรีรัมย์	ค่าปรับปรุงสถานที่ที่เสด็จไปประทับ ให้ราษฎรเฝ้าฯ	๖,๐๐๐	๒๒,๐๐๐	
		ค่าปรับปรุงศาลากลางจังหวัด	๑๐,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๖,๐๐๐		
๕.	จังหวัดสุรินทร์	ค่าปรับปรุงศาลากลางจังหวัด	๑๐,๐๐๐	๑๔๘,๐๐๐	
		ค่าปรับปรุงที่ประทับแรมและที่พักผู้ โดยเสด็จ	๘๖,๐๐๐		
		ค่าปรับปรุงสถานที่บริเวณวิทยาลัย เกษตร	๖๐,๐๐๐		
		ค่าอาหาร	๒๖,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๑๐,๐๐๐		
๖.	จังหวัด ศรีสะเกษ	ค่าปรับปรุงสถานที่ที่เสด็จไปประทับ ให้ราษฎรเฝ้าฯ	๖,๐๐๐	๔๔,๐๐๐	
		ค่าปรับปรุงบ้านพักผู้ว่าราชการ จังหวัด	๑๐,๐๐๐		
		ค่าปรับปรุงศาลากลางจังหวัด	๑๐,๐๐๐		
		ค่าอาหาร	๑๒,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๖,๐๐๐		

^๖ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (สจช.), (๓) สร.๐๒๐๑.๖๕/๔ การเสด็จพระราชดำเนินประพาส
ภายในประเทศ (๒๔ มี.ค. ๒๕๕๘ - ๒๑ ก.พ. ๒๕๐๑)

ลำดับ	ค่าใช้จ่ายของ	รายการ	จำนวนเงิน	รวมเงิน	หมายเหตุ
๗.	จังหวัด อุบลราชธานี	ค่าปรับปรุงสถานที่รวมทั้งศาลากลาง จังหวัด	๓๒,๐๐๐	๒๕๘,๐๐๐	
		ค่าปรับปรุงที่ประทับแรม	๖๐,๐๐๐		
		ค่าอาหาร	๑๒๖,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๔๐,๐๐๐		
๘.	ภาค ๔	ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	
๙.	จังหวัดอุดรธานี	ค่าปรับปรุงสถานที่ที่เสด็จไปประทับ ให้ราษฎรเฝ้าฯ	๙,๐๐๐	๓๖๕,๐๐๐	
		ค่าปรับปรุงศาลากลางจังหวัด	๖๐,๐๐๐		
		ค่าปรับปรุงที่ประทับแรม	๖๖,๐๐๐		
		ค่าสร้างเรือนพักผู้โดยสารเสด็จ	๑๐๐,๐๐๐		
		ค่าอาหาร	๙๐,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๔๐,๐๐๐		
๑๐.	จังหวัด หนองคาย	ค่าปรับปรุงสถานที่ที่เสด็จไปประทับ ให้ราษฎรเฝ้าฯ	๖,๐๐๐	๙๔,๐๐๐	
		ค่าปรับปรุงบ้านพักผู้ว่าราชการ จังหวัด	๒๐,๐๐๐		
		ค่าปรับปรุงศาลากลางจังหวัด	๒๐,๐๐๐		
		ค่าทำท่าเทียบเรือ	๒๐,๐๐๐		
		ค่าอาหาร	๑๒,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๑๖,๐๐๐		
๑๑.	จังหวัดเลย	ค่าปรับปรุงสถานที่ที่เสด็จไปประทับ ให้ราษฎรเฝ้าฯ	๒๕,๐๐๐	๔๓๕,๐๐๐	
		ค่าปรับปรุงที่ประทับแรมและที่พักผู้ โดยสารเสด็จ	๒๐๐,๐๐๐		
		ค่าสร้างทางเข้าบ้านสีฐาน	๑๐๐,๐๐๐		
		ค่าอาหาร	๕๐,๐๐๐		
		ค่าจ้างคนหาบหามที่ภูกระดึง	๒๕,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๓๕,๐๐๐		
๑๒.	จังหวัดสกลนคร	ค่าปรับปรุงสถานที่ที่เสด็จไปประทับ ให้ราษฎรเฝ้าฯ	๑๕,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐	
		ค่าปรับปรุงศาลากลางจังหวัด	๒๕,๐๐๐		
		ค่าปรับปรุงที่ทำการประมงหนองหาร	๒๕,๐๐๐		
		ค่าอาหาร	๑๒,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๒๓,๐๐๐		

ลำดับ	ค่าใช้จ่ายของ	รายการ	จำนวนเงิน	รวมเงิน	หมายเหตุ
๑๓.	จังหวัด นครพนม	ค่าปรับปรุงสถานที่ที่เสด็จไปประทับ ให้ราษฎรเผ่าช	๘๐,๐๐๐	๕๑๒,๐๐๐	
		ค่าปรับปรุงศาลากลางจังหวัด และ บ้านพักผู้ว่าราชการจังหวัด	๑๕๐,๐๐๐		
		ค่าอาหาร	๑๐๒,๐๐๐		
		ค่าเครื่องใช้	๑๕๐,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๓๐,๐๐๐		
๑๔.	จังหวัด ขอนแก่น	ค่าปรับปรุงสถานที่ที่เสด็จไปประทับ ให้ราษฎรเผ่าช	๙,๐๐๐	๑๙๐,๐๐๐	
		ค่าปรับปรุงศาลากลางจังหวัดเป็นที่ ประทับแรม	๑๐๕,๐๐๐		
		ค่าปรับปรุงบ้านพักผู้ว่าราชการ จังหวัดเป็นที่พักผู้โดยเสด็จ	๓๐,๐๐๐		
		ค่าอาหาร	๑๖,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๓๐,๐๐๐		
๑๕.	จังหวัด มหาสารคาม	ค่าปรับปรุงศาลากลางจังหวัดเป็นที่ ประทับแรมและที่พักผู้โดยเสด็จ	๑๘๕,๐๐๐	๒๓๓,๕๐๐	
		ค่าถึงน้ำและหอดังน้ำ	๑๐,๐๐๐		
		ค่าอาหาร	๒๑,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๑๗๕,๐๐๐		
๑๖.	จังหวัดร้อยเอ็ด	ค่าปรับปรุงศาลากลางจังหวัด	๒๕,๐๐๐	๑๙๘,๐๐๐	
		ค่าปรับปรุงบ้านพักผู้ว่าราชการ จังหวัด	๑๐๐,๐๐๐		
		ค่าปรับปรุงเรือนรับรองเป็นที่พักผู้ โดยเสด็จ	๒๕,๐๐๐		
		ค่าอาหาร	๓๘,๐๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๑๐,๐๐๐		
๑๗.	จังหวัด กาฬสินธุ์	ค่าปรับปรุงสถานที่ที่เสด็จไปประทับ ให้ราษฎรเผ่าช รวมทั้งศาลากลาง จังหวัด	๑๑๓,๐๐๐	๑๘๓,๕๐๐	
		ค่าอาหาร	๑๗,๐๐๐		
		ค่าซื้อและเช่าสิ่งของ	๕๙,๕๐๐		
		ค่าพาหนะและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๕,๐๐๐		
๑๘.	กรมชลประทาน	ค่าอาหารที่ไทรงาม และชลประทาน น้ำหามาน	๒๔,๐๐๐	๒๔,๐๐๐	

ลำดับ	ค่าใช้จ่ายของ	รายการ	จำนวนเงิน	รวมเงิน	หมายเหตุ
๑๙.	กรมอาชีวศึกษา	ค่าเครื่องตีที่วิทยาลัยเกษตร ตำบล ห้วยเสนง จังหวัดสุรินทร์	๕,๐๐๐	๕,๐๐๐	
๒๐.	กรมการประมง	ค่าอาหารที่ทำการประมงหนองหาร จังหวัดสกลนคร	๑๒,๐๐๐	๑๒,๐๐๐	
๒๑.	กรมการข้าว	ค่าเครื่องตีที่สถานีทดลองข้าวพิมาย	๕,๐๐๐	๕,๐๐๐	
๒๒.	การรถไฟแห่งประเทศไทย	ค่าอาหารและเครื่องตีบนรถไฟ	๖๔,๐๐๐	๖๔,๐๐๐	
๒๓.	กระทรวงมหาดไทย	ค่าจัดซื้อเครื่องห้องพระบรรทม และ เครื่องใช้ในห้องเสวย ๓ ชุด สำหรับ ส่งล่วงหน้าไปจัดถวาย ณ ที่ประทับ แรม	๒๐,๐๐๐		
		ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับพาหนะใน ขบวนเสด็จ และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๑๐๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐	
		รวมทั้งสิ้น	๓,๕๐๐,๐๐๐	๓,๕๐๐,๐๐๐	

ภาคผนวก ค

บันทึก

เรื่อง การรับสนองพระบรมราชโองการเกี่ยวกับการพระราชพิธี รัฐพิธี
และการเสด็จพระราชดำเนิน^๓

ตามวิธีที่ปฏิบัติกันอยู่ในเวลานี้ปรากฏว่าพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้กำหนดการเกี่ยวกับการพระราชพิธีก็ดี รัฐพิธีก็ดี หรือการเสด็จพระราชดำเนินในงานต่าง ๆ ก็ดี มีเลขาธิการสำนักพระราชวังเป็นผู้รับพระบรมราชโองการเป็นส่วนใหญ่ และบางครั้งก็มีนายกรัฐมนตรีในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักพระราชวังรับพระบรมราชโองการ การปฏิบัติดังว่านี้จะถูกต้องตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ ขอประทานเสนอความเห็น ดังต่อไปนี้

๑. ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา ๕๗ ในเรื่องเกี่ยวกับพระบรมราชโองการนั้นได้กำหนดไว้ว่า พระราชหัตถเลขาและพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดินต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

คำว่าราชการแผ่นดินนั้น เป็นคำกว้าง แต่ย่อมเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า หมายถึงราชการทุกสาขาทุกแผนกอันเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียของแผ่นดิน แต่ก็อาจมีบางกรณีเช่นในเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการเกี่ยวกับการกำหนดงานพระราชพิธี รัฐพิธี หรือการเสด็จไปในที่ต่าง ๆ เป็นทางการนั้นจะเกี่ยวกับราชการแผ่นดินหรือไม่ ข้อนี้ ตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญแล้ว มีหลักอันพึงยึดถืออยู่ว่า ในการที่พระมหากษัตริย์มีพระบรมราชโองการอย่างใด ๆ อันเป็นพระราชภาระหรือเป็นพระราชกรณียกิจแล้ว ก็นับว่าเกี่ยวกับราชการแผ่นดินด้วย

๒. เมื่อถือว่าพระบรมราชโองการเกี่ยวแก่การพระราชพิธี รัฐพิธี หรือการเสด็จพระราชดำเนินเป็นทางการในที่ต่าง ๆ เป็นเรื่องอันเกี่ยวกับราชการแผ่นดินแล้ว ก็ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา ๕๗ ซึ่งโดยปกติในเรื่องนี้ นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

๓. แต่มีข้ออันพึงพิจารณาต่อไปว่า การรับสนองพระบรมราชโองการนั้นจะกระทำโดยรูปใด และโดยวิธีใด ถ้าดูตามรูปพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือประกาศพระบรมราชโองการแล้ว จะปรากฏการรับสนองพระบรมราชโองการในตอนท้าย แต่สำหรับหมายกำหนดการนี้ จะควรปฏิบัติทำนองเดียวกันหรือไม่ ข้อนี้เห็นว่าหมายกำหนดการเป็นเพียงการประกาศให้ทราบเป็นทางการเท่านั้น แต่ไม่ได้มุ่งหมายจะให้ผลบังคับในกฎหมายทำนองพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา หรือพระบรมราชโองการ ฉะนั้น จึงควรวางรูปการรับสนองพระบรมราชโองการไว้อีกรูปหนึ่งต่างหาก

๔. การรับสนองพระบรมราชโองการสำหรับพระบรมราชโองการเกี่ยวกับการพระราชพิธี รัฐพิธีและการเสด็จพระราชดำเนินนั้น อาจมีการรับสนองพระบรมราชโองการไว้ในต้นฉบับแห่งพระบรมราชโองการนั่นเองเพื่อเก็บรักษาไว้ และเมื่อออกหมายกำหนดการแล้ว ก็ให้มีข้อความแสดงให้เห็นอยู่ในตัวว่าได้มีการรับสนองพระบรมราชโองการแล้ว เช่น ใช้อ้อยคำว่า “นายกรัฐมนตรีฯ ในตำแหน่ง

^๓ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (สจช.), มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๒๘/๓๘ การรับสนองพระบรมราชโองการเกี่ยวกับการพระราชพิธี รัฐพิธี และการเสด็จพระราชดำเนิน (พ.ศ. ๒๔๙๔).

บังคับบัญชาสำนักพระราชวังรับสนองพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ รับสั่งว่า.....” แต่ว่า
เลขธิการสำนักพระราชวังจะรับสนองพระบรมราชโองการมิได้ เพราะมิใช่รัฐมนตรี

๕. กล่าวโดยสรุปแล้วเห็นว่าวิธีปฏิบัติของสำนักพระราชวังยังไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ
เพราะพระบรมราชโองการอันเกี่ยวกับงานพระราชพิธี รัฐพิธี หรือการเสด็จพระราชดำเนินในที่ต่าง ๆ
นั้น เป็นการประกอบพระราชกรณียกิจอันเป็นเรื่องเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน เลขธิการสำนัก
พระราชวังจะรับสนองพระบรมราชโองการไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ แต่ว่าหมายกำหนดการซึ่ง
นายกรัฐมนตรีรับสนองพระบรมราชโองการอันเคยปฏิบัติในบางกรณีนั้นเป็นการถูกต้อง หลักในเรื่อง
การรับสนองพระบรมราชโองการนี้เป็นหลักอันรับรองกันทั่วไป ฉะนั้น จึงควรแก้ไขเสียให้ถูกต้องตาม
หลักแห่งรัฐธรรมนูญต่อไป.

(ลงนาม) ส. วินิจฉัยกุล

(นายเสริม วินิจฉัยกุล)

เลขธิการ.

คณะกรรมการกฤษฎีกา

ภาคผนวก

ฉบับเฉพาะ

(ในราชการที่ไม่พึงเปิดเผย)

ข้อปฏิบัติต่างๆ ซึ่งจะต้องเตรียมการรับเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร
ไว้เป็นการล่วงหน้า^๔

๑. จัดทำแผนที่จำลองแสดงที่ตั้งจังหวัด อำเภอ และกิ่งอำเภอ จะทำบนแผ่นกระดาษ หรือสิ่ง
ใดซึ่งมีสภาพคล้ายของจริงได้ก็จะเป็นการดียิ่ง เพื่อแสดงให้เห็นปรากฏสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

ก. อาณาเขตที่ตั้งจังหวัด อำเภอ กิ่ง แม่น้ำ ภูเขา ลำคลอง เส้นทางคมนาคมสาย
สำคัญต่างๆ ภายในเขตจังหวัด เทศบาล และที่ติดต่อกับจังหวัดอื่น

ข. แสดงที่ตั้งสถานที่ราชการต่างๆ องค์การบริหาร

ค. แสดงที่ตั้งแห่งอุตสาหกรรม กสิกรรม พาณิชยกรรม และอื่นๆ ที่เห็นสมควร

ง. แสดงสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และสถานที่สำคัญในทางศาสนา
และอื่นๆ ที่เห็นสมควรที่จะได้ทราบไว้สำหรับจังหวัด

จ. แสดงที่ตั้งสถานที่โรงงานของทางราชการ องค์การที่มีอยู่ในจังหวัด ซึ่งเป็นสิ่งที่
ช่วยเหลือการอาชีพของประชาชน

(ให้พิจารณาจัดทำเท่าที่สามารถจะทำได้ หากทำได้ก็ควรตั้งไว้ ณ ที่ประทับ หรือที่
ใดที่จะเสด็จ ประทับ หรือชมกิจการ)

๒. คำกราบบังคมทูลของผู้ว่าราชการจังหวัด และของหน่วยส่วนราชการอื่นๆ ที่จะพึงมีในการ
กล่าวคำกราบบังคมทูลต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อเสด็จ เยี่ยม ณ สถานที่นั้นๆ

๓. แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคมต่างๆ ภายในเขตจังหวัด เทศบาล และแสดงที่ตั้งสถานที่
ราชการ สถานที่สำคัญในทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และทางศาสนา

๔. แผนที่แสดงเส้นทางที่จะเสด็จพระราชดำเนินทั้งไปและกลับ กับเส้นทางสายต่างๆ ที่จะ
เสด็จ ไปยังที่ต่างๆ ภายในจังหวัดนั้น ซึ่งได้กำหนดไว้ (ให้แสดงเป็นสีแต่ละอย่างให้ชัดเจน)

๕. จัดทำกำหนดการเป็นการภายในไว้สำหรับจังหวัดว่าจะให้เสด็จ ณ ที่ใด เมื่อใด เวลา
เท่าใด เพื่ออะไร และเส้นทางที่จะเสด็จ ไว้ให้ปรากฏชัดเจนด้วย

๖. แผนผังแสดงสถานที่พักของข้าราชการและผู้ติดตามเสด็จว่าจะจัดที่พักให้ ณ ที่ใด ใน
สถานที่แห่งหนึ่งมีผู้ใดพักบ้าง ให้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังและกระทรวงมหาดไทย ซึ่งจะ
เดินทางล่วงหน้ามาจัดที่ประทับว่าจะให้ผู้ใดพักที่ใด ร่วมกับใครบ้างก่อนที่จะกำหนดลงไปแน่นอน และ
เตรียมเจ้าหน้าที่ไว้สำหรับติดต่อนำเข้าพัก ขนของ และเจ้าหน้าที่ประจำบ้านพักสำหรับติดต่อและ
อำนวยความสะดวกแต่ละแห่ง บัญชีแสดงที่พักของข้าราชการและผู้ติดตามจะต้องแจ้งให้ทราบ
ล่วงหน้าก่อนที่จะเดินทางมาถึงจังหวัดนั้นในเวลาอันสมควร

๗. จัดเจ้าหน้าที่เตรียมจดพระราชกระแสพระราชดำรัสแก่ประชาชน

^๔ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (สจช.), มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑.๓/๑๐ การเสด็จพระราชดำเนิน
เยี่ยมราษฎรจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พ.ศ. ๒๔๘๘ - ๒๔๘๙)

๘. จัดเจ้าหน้าที่เตรียมไว้รับสิ่งของต่างๆ ที่ประชาชนนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย โดยรับต่อจากเจ้าหน้าที่มหาดเล็กแล้วนำไปลำเลียงไปเก็บไว้ ก่อนที่จะเก็บต้องจัดให้เจ้าหน้าที่ลงบัญชีไว้เป็นหลักฐาน ๒ ชุด โดยแต่งตั้งกรรมการขึ้นไม่น้อยกว่า ๓ นาย โดยแยกเป็นสิ่งที่มียุทธภัณฑ์และของที่ไม่เสียหายง่ายพวกหนึ่ง และแยกเป็นของที่เสียหาย และเป็นของรับประทาน เช่น ไข่ ผลไม้ ดอกไม้รูปเทียน พวกหนึ่ง สิ่งของเหล่านี้เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะสั่งว่าจะให้นำส่ง ณ ที่ใด ก็จัดการส่งต่อไปภายหลัง

๙. จัดสถานที่ให้แก่บรรดานักถ่ายรูป นักถ่ายภาพยนตร์ไว้เป็นแห่งๆ อย่าปล่อยให้เที่ยวถ่ายพลุกพล่านวิ่งดักหน้าดักหลัง เป็นเหตุให้เกิดขวางการเผ่าย ของประชาชน และก่อให้เกิดความรำคาญแก่พระยุคลบาทฯ ตลอดจนผู้ติดตามด้วย กับทำให้การรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นไปในทางที่ไม่เรียบร้อยด้วย สมควรที่จะได้มอบหมายให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดด้วย

๑๐. การนำสิ่งของต่างๆ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายนั้น สมควรที่จะได้ประกาศให้ประชาชนได้ทราบทั่วกันว่า จะต้องปฏิบัติอย่างไร ให้นำสิ่งของมา ณ ที่ใด เวลาใด ทราบล่วงหน้าก่อน จังหวัดควรที่จะได้จัดทำที่ไว้เพื่อให้ประชาชนผู้ประสงค์จะนำสิ่งของขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายจะได้วางสิ่งของนั้นๆ ไว้เป็นระเบียบเรียบร้อย สิ่งของทุกชิ้นที่จะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายนั้น จะต้องผ่านการตรวจของเจ้าหน้าที่เสียก่อน ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยและเป็นการตรวจตราเพื่อให้เกิดการสมพระเกียรติ เพราะเท่าที่ปรากฏมามีบางแห่งได้นำสิ่งของขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายโดยมีความมุ่งหมายที่จะได้รับพระราชทานเหรียญพระบรมรูปเป็นที่ระลึกเท่านั้น และบ้างก็เพื่อที่จะได้ชมพระองค์ทั้งสองให้นานกว่าคนอื่นก็มี โดยมีได้มีความประสงค์ที่จะนำสิ่งของขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายด้วยความจงรักภักดีอย่างจริงจัง หากสิ่งใดที่พิจารณาเห็นว่าไม่เป็นการเหมาะสม และกระทำเพื่อหวังประโยชน์อย่างอื่นแล้ว ก็ควรแนะนำหรือหาทางกีดกันอย่างไรอย่างหนึ่งอย่าให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายได้ ซึ่งทั้งนี้อยู่ในดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัดเป็นผู้พิจารณา

พระราชประสงค์ของพระองค์ทั้งสองในการเสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมเยียนราษฎรในครั้งนี้ ก็เพื่อที่จะได้สอบถามดูแลความทุกข์สุขของประชาชนของพระองค์อย่างใกล้ชิดที่สุด ว่าเป็นอย่างไรบ้าง และทรงพิจารณาหาทางแก้ไขให้ดีขึ้น มิได้มีพระราชประสงค์ที่จะเป็นอย่างอื่น ซึ่งจะนำมาซึ่งความเดือดร้อนแก่ประชาชน

๑๑. การจัดสถานที่เพื่อให้ประชาชนเผ่าย นั้น ควรที่จะได้ให้เจ้าหน้าที่ เช่น เสมียนพนักงาน พนักงานเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตำรวจ เข้าแทรกอยู่ในกลุ่มของประชาชนโดยทั่วไป ทั้งนี้เพื่อช่วยกันรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย และรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่ประชาชนด้วย เพราะปรากฏว่าในเวลาเสด็จฯ มาถึงกิติ หรือเสด็จฯ ผ่านกิติ มักจะมีประชาชนรวนหรือลุกยืนขึ้น ก็จะได้ห้ามปรามและขอร้องกันต่อไป การจัดตั้งแถวรับเสด็จฯ นั้น อย่าให้ตั้งแถวข้างหน้าประชาชนที่มาเผ่ายเป็นอันขาด

๑๒. ในระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จฯ มานั้น ควรที่จะได้มีการร้องถวายพระพรเป็นระยะ ตั้งแต่เริ่มเข้าประตูมา ไปจนกว่าจะเสด็จฯ ขึ้นประทับ ณ พลับพลาแล้วเสวยสงบ เมื่อมีพระราชกระแสพระราชดำรัสแล้ว ก็ควรจะร้องไชโยเป็นระยะจนกว่าจะเสด็จฯ ลง เวลาเสด็จฯ กลับก็ควรถวายพระพรเช่นเดียวกันจนกว่าจะเสด็จฯ กลับไป

๑๓. กระทรวงมหาดไทยจะได้จัดทำสมุดภาพที่ระลึกและบันทึกเหตุการณ์เกี่ยวกับการเสด็จ ขึ้นไว้เป็นที่ระลึกของกระทรวง จึงขอให้จังหวัดต่างๆ รวบรวมภาพเหตุการณ์ต่างๆ ภายในจังหวัด ตั้งแต่เริ่มเสด็จ เข้ามาภายในจังหวัดจนถึงเสด็จ กลับ โดยละเอียดเท่าที่สามารถจะทำได้ รวบรวมส่งไปกระทรวงมหาดไทยรวม ๓ ชุด (การจัดทำนี้อำเภอให้อยู่ในงบประมาณของทางราชการ)

๑๔. ให้จังหวัดจัดรวบรวมบันทึกเหตุการณ์และปรากฏการณ์ต่างๆ ในด้านประชาชนเจ้าหน้าที่ และอื่นๆ ซึ่งเห็นเป็นการสมควรที่จะได้บันทึกไว้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการเสด็จ ในครั้งนี้ เพื่อเป็นอนุสรณ์ต่อไป เช่นพระราชกระแสดำรัสแก่ประชาชนบางคน พฤติการณ์ของราษฎรที่มีความรู้สึกต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี มีอย่างใดบ้าง และเกิดปฏิกิริยาต่างๆ ที่พอสามารถจะรวบรวมได้

หมายเหตุ ข้อ ๒, ๓, ๔ และ ๕ ให้จังหวัดรวบรวมส่งไปยังกระทรวงมหาดไทยก่อนกำหนดการเสด็จ ไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน อย่างละ ๕ ชุด เพราะจะได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายด้วย เฉพาะข้อ ๖ ให้รวบรวมส่งไปยังเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมาในขบวนเสด็จ ก่อนที่จะเดินทางไปจังหวัดในเวลาอันสมควร สำหรับข้อ ๗, ๑๓ และ ๑๔ ให้รวบรวมส่งไปภายหลังในเวลาอันสมควร.

ภาคผนวก จ

แนวการปฏิบัติ

ในการเตรียมการจัดรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี
ในการเสด็จเยี่ยมราษฎรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^๕

การจัดที่ประทับและที่พักข้าราชการ

๑. ที่ประทับแรมของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต้องจัดเป็นพิเศษโดยเฉพาะ
๒. สำหรับนางพระกำนัล และนางข้าหลวงควรจัดให้อยู่ในที่ใกล้ชิด ถ้าหากมีห้องด้านหลังที่
ประทับก็ควรจัดให้อยู่ด้านหลัง
๓. ข้าราชการควรจัดให้อยู่เป็นพิเศษส่วนหนึ่ง และควรห่างที่ประทับพอสมควร
สำหรับข้าราชการที่มีครอบครัวติดตามเสด็จไปด้วย ควรจัดที่พักให้ต่างหาก ในที่พักหลัง
หนึ่งๆ จะจัดหลายครอบครัวก็ได้ตามความเหมาะสม
๔. ห้องสรง ห้องลงพระบังคล ต้องจัดไว้บนที่ประทับและเป็นของใหม่
๕. สำหรับห้องสรงควรปรับปรุงปูกระเบื้องสีขาว และต้องต่อท่อน้ำเข้าในห้องสรง
๖. ที่สำหรับใส่น้ำสรง ไม่ควรใช้โถงดินหรือโถงมังกร ต้องใช้โถงลายครามหรือชั้นเชิงขนาดใหญ่
ใหญ่ประมาณอย่างน้อย ๒ โถงหรือ ๒ ชั้น เย็บผ้าขาวบางทำเป็นฝาปิดไว้ด้วย
๗. ต้องจัดผ้าหรือเก้าอี้สำหรับประทับเวลาสรงน้ำไว้ด้วย
๘. ต้องจัดโต๊ะสำหรับวางชั้นสรงและสบู่กับเครื่องที่จะใช้ในเวลาสรงน้ำไว้เป็นพิเศษ ชั้น
สำหรับตักน้ำสรงควรเป็นชั้นถมหรือชั้นกาไหล่ทอง
๙. ถ้าหากสถานที่จำกัด จะจัดห้องลงพระบังคลหนัก พระบังคลเบา ไว้ในห้องสรงก็ได้ แต่ต้อง
กันฝาหรือใช้บังตากันไว้เป็นส่วนๆ พอสวยงาม
๑๐. ที่ประทับแรม ไม่ควรประดับธงชาติหรือติดสายรุ้ง แต่ต้องจัดม่านประตูหน้าต่างขึ้น จะ
มากน้อยเท่าใดแล้วแต่ความสวยงาม อย่าให้มากเกินไป
๑๑. ห้องพระบรรทม ห้องประทับพักผ่อนพระอริยาบถ ต้องจัดปูพรมให้เต็มห้อง ต้อง
พยายามหาพรมใหม่ทั้งหมด
๑๒. พระแท่นบรรทม ต้องใช้ขนาดใหญ่ จัดรวมกันทั้งสองพระองค์
๑๓. ห้องประทับพระอริยาบถ ต้องจัดเก้าอี้ชุดไว้พอสวยงาม นอกจากเก้าอี้ชุด ควรจะจัดเก้าอี้
ผ้าใบไว้ ๒ ตัวด้วย
๑๔. เก้าอี้ผ้าใบต้องใช้แพรบุคลุมผ้าใบด้วย จะใช้ผ้าอะไรดูตามความสวยงาม
๑๕. ห้องพระบรรทมต้องมี
 - (๑) โต๊ะเครื่องพระสำอาง
 - (๒) โต๊ะล้างหน้า
 - (๓) ตู้ใส่เครื่องทรง
 - (๔) ไม้แขวนเสื้อ

^๕ สจข., มท. ๐๒๐๑.๒.๑.๓๑.๓/๔ เสด็จเยี่ยมราษฎรภาคอีสาน [สะกดตามต้นฉบับแต่แก้ไข
คำผิดที่ส่งผลต่อการสื่อความหมายในบางแห่ง]

- (๕) พัดลม
- (๖) โคมตั้งไฟฟ้า
- (๗) ราวผ้า

- ๑๖. ในห้องพักผ่อนพระอริยาบท ต้องจัดโต๊ะสำหรับทรงพระอักษรขึ้นไว้ด้วย
- ๑๗. พรหมปูลาดพระบาทสำหรับที่ประทับ ต้องจัดปูตั้งแต่ตอนจรดพระที่นั่งมาติดต่อกับพรหมที่ปูไว้ในที่ประทับ
- ๑๘. ต้องเตรียมจัดเสาชงสำหรับชกชงมหาราชขึ้น ณ ที่ประทับแรม
- ๑๙. ดวงโคมไฟสำหรับที่ประทับ ต้องพยายามจัดให้สวยงาม
- ๒๐. ในห้องพระบรรทมหรือห้องทรงพระสำราญ ต้องจัดตู้เย็นใส่เครื่องดื่มและผลไม้ไว้สำหรับเสวยตามพระราชอัธยาศัย
(อย่าลืมเครื่องสำหรับเปิดขวดเครื่องดื่มเป็นอันขาด)
- ๒๑. จัดหาเตารีดไฟฟ้าไว้ประจำที่ประทับพร้อมทั้งผ้าปูรีดให้พร้อมด้วย
- ๒๒. เตรียมเครื่องรับวิทยุไว้ประจำห้องทรงพระสำราญด้วย ๑ เครื่อง
- ๒๓. ชงมหาราชทางสำนักพระราชวังเป็นผู้จัดหาไป เข้าใจว่าทางกองทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์จะเป็นผู้นำไป
- ๒๔. พระแท่นบรรทมสำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีพร้อมทั้งที่นอน หมอน มุ้ง ทางกรมมหาดเล็กและกองคลังมหาดไทยรับจะจัดหาไปเอง สำหรับข้าราชการบริพารทางจัดหัตถ์จะต้องจัดหา.

การจัดรับเสด็จ

- ๑. จัดทำซุ้มประตูตอนต่อเขตจังหวัด
- ๒. ที่ซุ้มประตูตอนต่อเขตจังหวัด จัดพระภิกษุสงฆ์ไปสวดชัยมงคลคาถา
- ๓. ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่ต้องไปรับที่ต่อเขต แต่ให้นายอำเภอไปทำการรับเสด็จแทน
- ๔. ผู้ว่าราชการจังหวัดให้รับเสด็จที่ศาลากลางจังหวัด หรือ ณ ที่ประทับแรม
- ๕. แจ่งตามวัดต่างๆ ที่อยู่ตามแนวทางเสด็จให้จัดตั้งปราหรือทำซุ้มรับเสด็จ และนิมนต์พระสวดชัยมงคลคาถาทุกแห่ง
- ๖. โรงเรียนต่างๆ ที่อยู่ตามแนวทางเสด็จ ให้จัดการตกแต่งธงทิวที่โรงเรียนกับให้ครู นักเรียนมาตั้งแถวรับเสด็จข้างทางที่จะเสด็จผ่าน
- ๗. อำเภอต่างๆ ที่อยู่ตามแนวทางเสด็จต้องจัดทำซุ้มประตู กับจัดข้าราชการและราษฎรรับเสด็จพร้อมกับนิมนต์พระมาสวดชัยมงคลคาถาทุกแห่ง
- ๘. ชักชวนประชาชนตกแต่งธงทิวตามอาคารบ้านเรือนทุกแห่ง
- ๙. ชักชวนประชาชนและพ่อค้า คหบดี จัดทำซุ้มประตูและตั้งโต๊ะหมู่บูชาตามแนวทางที่เสด็จผ่าน
- ๑๐. การจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชา ไม่ต้องตั้งพระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๑๑. ที่จังหวัดควรจัดกองเกียรติยศรับเสด็จ ประกอบด้วยแถวทหาร ตำรวจ กองอาสา รักษาติดแน่น ลูกเสือ นักเรียน สมาชิกสภาจังหวัด สภาเทศบาล กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน แกวข้าราชการ และครูประชาบาล ราษฎร
๑๒. การจัดกองเกียรติยศให้มีแถวสำหรับบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีด้วย
๑๓. ให้เตรียมเครื่องขยายเสียงไว้ เพื่อถวายรายงานและมีพระราชดำรัสตอบพร้อมด้วยเครื่องบันทึกเสียงด้วย (ถ้ามี)
๑๔. การแต่งกายของข้าราชการ ให้แต่งเครื่องแบบตรวจราชการ เสื้อแขนยาว และทุก ๆ คน ต้องมีหมวกสวม
๑๕. เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จผ่านชุมประตูของศาลากลางจังหวัด ให้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี พอบรรเลงจบแล้วให้มีการเป่าเสียงถวายพระพร โดยให้ผู้ควบคุมกองเกียรติยศกล่าวนำว่า “ขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี จงทรงพระเจริญ” แล้วให้ผู้ที่มาเฝ้ารับเสด็จเป่าเสียงไชโยพร้อมกัน ๓ ครั้ง
๑๖. ในวันที่จะเสด็จไปจากที่ประทับแรม ควรจัดกองเกียรติยศมาส่งเสด็จ โดยยื่นเข้าแถวติดต่อกันไปตามแนวทางที่เสด็จผ่าน
๑๗. นักเรียนชาย หญิง และประชาชนที่มาเฝ้ารับเสด็จควรจะหาธงชาติถือมาให้ใช้บอกเวลาเสด็จมาถึงและเวลาส่งเสด็จด้วย มอบให้ครูใหญ่และนายอำเภอไปจัดการ
๑๘. การจัดจราจรตามถนนหนทางเวลาเสด็จต้องห้ามรถให้หยุดแอบข้างทาง หรือถนน ห้ามแล่นรถสวนรถพระที่นั่งและขบวนรถตามเสด็จ
๑๙. ทุกจังหวัดต้องเตรียมทำรายงานไว้อ่านทูลเกล้าฯ ถวายรายงานนั้น ควรมีจำนวนพลเมือง การอาชีพที่สำคัญ การกินอยู่ โรคภัยไข้เจ็บ และแสดงความปิติยินดีที่เสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมประชาชน ฯลฯ โดยมีข้อความพอสมควรไม่เยิ่นเย้อเกินไป.

การจัดพระกระยาหารและอาหาร

๑. พระกระยาหารสำหรับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินี กับข้าราชการผู้ใหญ่ ที่ร่วมโต๊ะเสวย ควรจัดแม่ครัวหรือผู้ประกอบเป็นพิเศษส่วนหนึ่ง
 ๒. สำหรับข้าราชการที่ตามเสด็จฝ่ายพลเรือน ควรจัดให้มีผู้ประกอบอาหารส่วนหนึ่ง
 ๓. สำหรับทหารมหาดเล็กและตำรวจที่ตามเสด็จถวายความอารักขา ควรจัดผู้ประกอบอาหารเป็นส่วนหนึ่ง
- ที่ให้แยกกันทำอาหารเป็นส่วนสัด ก็เพื่อความสะดวก ไม่เป็นภาระยุ่งยาก ถ้าหากจัดตั้งโรงครัวแห่งเดียว จะเกิดความลำบากใจและยุ่งยากมาก
๔. ให้จัดการมอบหมายให้ข้าราชการรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเป็นส่วนๆ และอย่าให้เกิดขาดแคลนหรือเกิดความครหานินทาได้
 ๕. โดยเฉพาะการจัดพระกระยาหารสำหรับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ควรติดต่อกับหัวหน้ากองมหาดเล็ก คือหลวงสรรพสากรกิจ ขอทราบว่าจะจัดอาหารชนิดใด
 ๖. ต้องเตรียมฝึกหัดข้าราชการให้มีความชำนาญในการจัดโต๊ะเสวย และเสิร์ฟอาหารไว้ให้คล่องแคล่ว ถ้าหากเห็นว่ายังใช้การไม่ได้ ควรติดต่อกับหัวหน้ากองมหาดเล็กให้ช่วยเหลือ

๗. บุคคลที่จะเสิร์ฟโต๊ะเสวยควรเป็นข้าราชการตั้งแต่ชั้นตรีขึ้นไป เวลาเสิร์ฟโต๊ะต้องแต่งเครื่องแบบตรวจราชการ

๘. พระกระยาหารสำหรับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินี ต้องจัดโดยเฉพาะ ส่วนหนึ่งไม่ปนเปกกับผู้ที่ร่วมโต๊ะเสวยซึ่งต้องจัดอีกส่วนหนึ่ง

๙. อาหารบางอย่างที่จำเป็นต้องใช้มีด อย่าลืมต้องมีมีดติดไปด้วย บางแห่งลืมมีจุกขอร้องหรือถูกบ่นนินทา

๑๐. อาหารบางอย่างต้องเปลี่ยนจาน (เช่นอาหารฝรั่ง) อย่าลืมต้องเตรียมจาน ช้อนส้อม มีด คอยเปลี่ยนเสมอ

๑๑. กำหนดเวลาเสวยต้องขอทราบจากหัวหน้ากองมหาดเล็ก เพื่อให้จัดเตรียมอาหารให้ทันตามกำหนดเวลา

๑๒. ต้องเตรียมกำหนดตัวผู้ที่จะประกอบพระกระยาหารขึ้นไว้มีใครบ้าง ต้องทำบัญชีรายนามไว้ให้แน่นอน

๑๓. ทางกองมหาดเล็กรับว่า จะส่งเจ้าหน้าที่ห้องเครื่องไปช่วยทางจังหวัดต่างๆ ประกอบด้วยหัวหน้า ๑ คน คนทำอาหารควร ๒ คน อาหารหวาน ๒ คน และก๊วกอีก ๑ คน

เจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายจังหวัดตามข้อ ๑๒ ประกอบพระกระยาหาร

๑๔. เครื่องใช้ในการประกอบพระกระยาหาร รวมทั้งสิ่งที่จะใช้ประกอบพระกระยาหาร ทางจังหวัดจะต้องเตรียมจัดหาไว้ให้พร้อม

๑๕. เครื่องดื่ม (สุรา) สำหรับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หัวหน้ากองมหาดเล็กรับจะจัดหาไปสำหรับข้าราชการทางจังหวัดเป็นผู้จัด แต่ถึงกระนั้นทางจังหวัดก็ควรเตรียมพร้อมไว้ เช่น วิกกีตราขาว บรั่นดี และเปปเปอร์มินท์

๑๖. การประทับโต๊ะเสวย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับที่กลางโต๊ะ ถัดไปสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี ถัดไปประธานองคมนตรี นอกจากนี้แล้วแต่จะเห็นสมควร

๑๗. โต๊ะเสวยควรจัดเพียง ๑๒ ที่

๑๘. โซดาสำหรับโต๊ะเสวย ใช้โซดาบริษัทบุญรอด บีวเวอร์รี่ จำกัด

การถวายความอารักขาและความปลอดภัย

๑. ต้องจัดกำลังตำรวจอยู่ยามรักษาการณ์รอบบริเวณที่ประทับและบ้านพักข้าราชการผู้ใหญ่ พร้อมทั้งจัดตู้ยามทหาร ตำรวจด้วย

๒. ตามแนวทางที่เสด็จผ่าน ต้องจัดกำลังตำรวจและกำนันผู้ใหญ่บ้านรักษาการณ์ตลอดไป ถ้ากำลังส่วนจังหวัดไม่พอต้องเรียกจากที่อื่นๆ มา

๓. โดยเฉพาะสะพานต่างๆ ตามแนวที่เสด็จผ่าน ต้องจัดกำลังตำรวจอยู่รักษาทุกแห่งไป

๔. ควรติดต่อกับเขตหรือแขวงการทางให้จัดคนงานไปประจำดูแลรักษาสะพาน

๕. ขอให้แขวงการทางส่งช่างไปตรวจและทำสะพานให้มั่นคงแข็งแรงก่อนเวลาที่จะเสด็จ รวมตลอดทั้งการซ่อมทางด้วย

๖. ในวันเสด็จควรให้แขวงทางจัดรถยนต์บรรทุกคนงานและมีเครื่องมือสำหรับซ่อมสะพานตามขบวนเสด็จไปด้วย หากมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นจะได้แก้ไขได้ทันที เช่น สะพานเกิดชำรุดเป็นต้น บนรถต้องมีไม้กระดานสำรองไปด้วย

๗. การรักษาความปลอดภัยในการรับเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ ต้องจัดเป็นพิเศษ เพราะเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการเมืองนอกประเทศ.

เบ็ดเตล็ด

๑. ต้องจัดทำบัญชีรายนามข้าราชการผู้ใหญ่ที่เห็นว่า ควรจะนำเข้าเฝ้าเตรียมไว้และเวลาเข้าเฝ้าต้องยืนเรียงกัน ตามเลขลำดับ

๒. ผู้มีหน้าที่จัดการรับเสด็จ ต้องจัดทำบัญชีไว้ ว่ามีใครบ้าง ทำหน้าที่อะไรบ้าง เวลาเขาร้องขอต้องจัดส่งได้ทันที

๓. ต้องจัดทำแผนผังบริเวณที่ประทับแรมไว้ให้ปรากฏว่า ที่ประทับแรมอยู่ตรงไหน ข้าราชการบริพารอยู่ที่ใด แผนผังนี้ต้องจัดส่งไปยังกระทรวงมหาดไทยให้ทราบล่วงหน้า พร้อมกับส่งภาคและราชอาณาจักรในพระองค์ให้ทราบด้วย

๔. กำหนดการรับเสด็จอันเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดต้องจัดทำไว้อีกส่วนหนึ่ง และต้องเสนอกระทรวงมหาดไทย ภาค และราชอาณาจักรในพระองค์ให้ทราบ พร้อมกับให้ทุกส่วนราชการของจังหวัดได้รับทราบด้วย

๕. ในวันเสด็จห้ามข้าราชการและประชาชนตากเสื้อผ้าตามแนวทางที่เสด็จผ่าน และห้ามมิให้ไปดูเสด็จบนที่สูง ต้องรับเสด็จตามแนวทางทั้งหมด กับสั่งให้รักษาความสะอาดบริเวณอาคาร-บ้านเรือนโดยทั่วไป

๖. ป้ายต่อเขตจังหวัด อำเภอ ต้องสั่งทำให้เรียบร้อย

๗. ป้ายบอกนามสถานที่ราชการ ต้องจัดทำให้เรียบร้อยและสวยงาม ถ้าที่ใดชำรุดหรือไม่ดีต้องแก้ไขเสีย

๘. การเขียนคำถวายพระพรติดตามขุ่มประตู่ หรือ ณ ที่ใด ๆ ถ้าเป็นวัดใช้คำมครว่า ที่ชายุโกโทศุ มหาราชา ถ้าเป็นฝ่ายคฤหัสถ์ ใช้ว่า ทรงพระเจริญ หรือ ขอให้ทรงพระเจริญ

๙. โรงเก็บรถพระที่นั่งและที่จอดพักรถข้าราชการบริพาร ต้องเตรียมจัดทำไว้

๑๐. ต้องระมัดระวังราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จ ต้องให้อยู่ในความเรียบร้อย และเป็นระเบียบห้ามการถวายหนังสือหรือคำร้องใดๆ

๑๑. ต้องระมัดระวังอย่าให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่แสดงกิริยามารยาทไม่ดีต่อประชาชนหรือใช้วาจาขู่ขี้ขลาดว่าเป็นอันขาด

๑๒. ควรศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ของแต่ละจังหวัดและพิมพ์ไว้ เพราะอาจถูกซักถามได้

๑๓. ต้องขอทราบรายนามและจำนวนข้าราชการบริพารที่ตามเสด็จ เพื่อสะดวกแก่การจัดที่พักและอาหาร

๑๔. สั่งอำเภอและเทศบาลให้ทราบว่า ถ้าหากจะมีผู้ใดนำสิ่งของทูลเกล้าถวายให้เสนอบัญชีรายนามมาให้จังหวัดทราบก่อน รวมตลอดทั้งส่วนราชการต่างๆ ด้วย ของหวานทุกชิ้นให้หัวหน้าการนี้ตรวจดูให้ดีเสียก่อน

๑๕. ควรจัดหาสมุดเย็บไว้เพื่อถวายให้ลงพระปรมาภิไธย

๑๖. สั่งอำเภอละเทศบาลประกาศแก่ประชาชนให้แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเวลามาเฝ้า กับต้องระวังพวกขอทาน พวกเป็นโรคติดต่อให้มาก อย่าให้เข้ามาในบริเวณที่ประทับหรือแนวทางเสด็จเป็นอันขาด

๑๗. ในวันเสด็จพระราชดำเนินมาถึง ตลอดจนวันที่ประทับอยู่ในจังหวัด ต้องสั่งเทศบาลจัดเปิดไฟฟ้าตลอดวัน

๑๘. รถยนต์ของแผนกการต่างๆ ต้องสั่งให้ซ่อมและพร้อมที่จะใช้การได้เสมอ และต้องอยู่ประจำในระยะเวลาที่เสด็จประทับอยู่ในจังหวัด

๑๙. ในระหว่างเวลาเสด็จให้จัดเวรโทรศัพท์ติดต่อกับจังหวัดและอำเภอดังกล่าวไว้เป็นประจำเสมอ เพราะอาจจะมีการสั่งการหรือบอกข่าวการเสด็จจากผู้บังคับบัญชามาจากจังหวัดใกล้เคียงได้

สำหรับ น.ป.ณ. ควรทำคำสั่งแจ้งให้จัดเวรยามประจำปฏิบัติหน้าที่โดยเคร่งครัด

๒๐. สำหรับช่างถ่ายภาพนั้น ควรจะแจ้งให้เจ้าหน้าที่ได้ทราบเสียก่อน เพื่อจะได้ซ้อมความเข้าใจในการปฏิบัติบางประการ เช่น จะต้องกระทำการโดยไม่จู้จี้จ้านเกินไป กระทำการถ่ายภาพด้วยความเคารพการวะ และแต่งกายโดยสุภาพเรียบร้อย ฯลฯ เป็นต้น

๒๑. สำหรับหัวหน้ากองมหาดเล็กและคณะรวม ๕ คนจัดให้พักรวมกันเพื่อความสะดวกในการที่จะรับใช้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และต้องจัดให้มีรถประจำ ๑ คัน

๒๒. ถ้าจะมีการแสดงการเดินถวายทอดพระเนตร ควรจัดเมื่อเสวยแล้วและใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง ถ้าเป็นการเล่นพื้นเมืองได้เป็นดี

๒๓. ควรเตรียมรถบรรทุกทุกทหารมหาดเล็กไว้สัก ๑ คัน เป็นรถขนาดใหญ่ เพื่อจะได้เดินทางไปรับเสด็จ

๒๔. พระแท่น พระที่ พระเขนย และพระวิสูตร สำหรับห้องพระบรรทม ทางกระทรวงมหาดไทยจะได้จัดให้เป็น ๓ ชุด เพื่อส่งต่อไปเป็นสายๆ ดังนี้

ชุดที่ ๑ นครราชสีมา - อุตรราชธานี - ร้อยเอ็ด

ชุดที่ ๒ ขอนแก่น - นครพนม - อุบลราชธานี

ชุดที่ ๓ เลย - มหาสารคาม - สุรินทร์

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายปรการ กลิ่นฟุ้ง เกิดวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๒๒ สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปีการศึกษา ๒๕๔๖ เข้าศึกษาระดับมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา ๒๕๔๘

